

СТРУКТУРА ПРОФЕСІЙНОЇ САМООЦІНКИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В КОНТЕКСТІ НАУКОВИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Марківська Ірина

У сучасних умовах трансформації освітнього простору та зростання вимог до професійної готовності фахівців особливої значущості набуває проблема розвитку професійної самооцінки студентської молоді. Самооцінка є ключовим чинником саморегуляції, мотивації, адаптації та ефективності діяльності, а її формування безпосередньо пов'язане з якістю професійної підготовки. Наукові психологічні дослідження підтверджують, що адекватна самооцінка сприяє успішному професійному становленню, знижує рівень тривожності та підвищує впевненість у власних силах. Тому вивчення механізмів і засобів розвитку професійної самооцінки є актуальним завданням сучасної психології освіти [1–3].

Мета дослідження – визначити психологічні умови, засоби та ефективні методи розвитку професійної самооцінки студентської молоді в процесі навчання у ЗВО на основі аналізу наукових психологічних досліджень та емпіричних даних.

Самооцінка – це багатовимірне психологічне утворення, що формується на основі досвіду, соціальних взаємодій та внутрішньої рефлексії особистості (рис. 1). У структурі самооцінки студентської молоді виділяють такі ключові складові:

I. Когнітивна складова

1. Включає уявлення особистості про себе: знання про власні якості, здібності, досягнення.
2. Формується через самоспостереження, порівняння з іншими та оцінку результатів діяльності.
3. Відображає рівень усвідомлення себе як суб'єкта навчання та професійного становлення.

II. Емоційна складова

1. Пов'язана з емоційним ставленням до себе: задоволення, тривожність, гордість або розчарування.

2. Визначає стабільність самооцінки та її вплив на мотивацію, впевненість і психоемоційний стан.

3. Важлива для регуляції поведінки в умовах стресу чи невдач.

III. Оціночна (ціннісна) складова

1. Відображає систему цінностей, ідеалів та критеріїв, за якими особистість оцінює себе.

2. Визначає рівень домагань, прагнення до самореалізації та відповідність очікуванням.

3. Впливає на вибір цілей, професійних орієнтирів і життєвих стратегій.

Самооцінка студентської молоді – це інтегрована психологічна характеристика особистості, яка відображає рівень усвідомлення, прийняття та оцінювання студентом власних можливостей, якостей, досягнень і перспектив у контексті освітньо-професійної діяльності. Вона впливає на мотивацію, емоційну стабільність, соціальну адаптацію та здатність до самореалізації, виступаючи важливим чинником професійного становлення майбутнього фахівця.



Рис. 1. Складові самооцінки студентської молоді

Самооцінка як складне інтегративне утворення особистості може набувати оптимального або неоптимального характеру залежно від ступеня її адекватності реальним можливостям і досягненням індивіда.

Оптимальна (адекватна) самооцінка відображає реалістичне уявлення особистості про власні здібності, досягнення та обмеження, сприяє постановці досяжних цілей, критичному самосприйняттю та здатності до саморозвитку та включає врахування як власних оцінок, так і соціального зворотного зв'язку. Вона є гнучкою:

змінюється відповідно до успіхів і невдач, стимулюючи особистісне зростання.

Неоптимальна самооцінка зумовлена як завищеним, так і заниженим її рівнем. Завищена самооцінка призводить до формування ідеалізованого образу себе, ігнорування власних помилок, емоційної нестабільності та конфліктності у спілкуванні. Особа не визнає власних недоліків, що ускладнює самокорекцію. Занижена самооцінка супроводжується невпевненістю, страхом невдачі, уникненням складних завдань і надмірною самокритикою, що обмежує реалізацію потенціалу та знижує мотивацію досягнення. Обидва типи порушують процес самоуправління, викривляють самоконтроль і негативно впливають на міжособистісну взаємодію. Таким чином, оптимальна самооцінка є умовою психологічної стійкості, ефективної діяльності та гармонійного розвитку особистості, тоді як неоптимальна – чинником дезадаптації та внутрішніх конфліктів.

Розвиток професійної самооцінки в студентській молоді в контексті наукових психологічних досліджень розглядається як ключовий чинник формування особистості майбутнього фахівця. Аналіз теоретичних джерел і емпіричних даних підтверджує, що адекватна самооцінка сприяє підвищенню мотивації досягнення, емоційній стабільності, професійній самореалізації та ефективній соціальній адаптації. Наукові підходи акцентують на необхідності цілеспрямованого психолого-педагогічного впливу, що забезпечує гармонійний розвиток когнітивної, емоційної та оціночної складових самооцінки. Таким чином, розвиток професійної самооцінки є важливою умовою успішної підготовки конкурентоспроможного фахівця в умовах сучасної вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Співак Л.М. Особливості становлення самооцінки власного національного «Я» у студентської молоді. Психологія: реальність і перспективи. 2018. Вип.11. С. 134-139. URL: <https://surl.lu/shytttd>.
2. Візнюк І., Долинний С. Organization of Social and Pedagogical Work With Children and Young People in the Territorial Community. Розвивальний потенціал сучасної соціальної роботи: методологія та технології. Київ : КНУ імені Тараса Шевченка, 2022. С. 24-26.
3. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. Офіційне Інтернет-представництво Президента України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.